

Launonen Marjukka

ENSIASKELEET PÄIVÄHOITOON

Päivähoito-opas vanhemmille Vihannin kunnassa

Opinnäytetyö

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Syyskuu 2009

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO.....	1
2 PÄIVÄHOITO-OPPAAN TAUSTA JA TARKOITUS	3
2.1 LÄHTÖKOHDAT	3
2.2 TILANTEEN KARTOITUS.....	3
2.3 PÄIVÄHOITO-OPPAAN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	5
2.4 KOHDERYHMÄ.....	6
3 VASTAAVANLAISIA OPPAITA	8
4 YHTEISKUNNAN TARJOAMAT VARHAISKASVATUSPALVELUT	10
4.1 VARHAISKASVATUS.....	10
4.2 PÄIVÄHOITO.....	11
4.3 PÄIVÄHOIDON ALOITUKSEN MERKITYS PERHEELLE	13
5 KASVATUSKUMPPANUUDEN PERIAATTEET.....	14
5.1 KUULEMINEN.....	14
5.2 KUNNIOITUS.....	15
5.3 LUOTTAMUS	16
5.4 DIALOGI.....	16
6 KASVATUSKUMPPANUUDEN POLKU	18
6.1 TUTUSTUMISKÄYNTI JA ALOITEKESKUSTELU	19
6.2 LAPSEN VASTAANOTTO JA TUTUSTUMISVAIHE.....	20
6.3 PÄIVITTÄISET KOHTAAMISET	21
6.4 KASVATUSKESKUSTELUT JA LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA	22
6.5 LAPSEN ERITYISEN TUEN TARPEESEEN VASTAAMINEN	22
6.6 YKSIKÖN TOIMINNAN SUUNNITTELU JA ARVIOINTI	23
7 PÄIVÄHOITO-OPPAAN TOTEUTTAMINEN.....	24
7.1 TYÖSKENTELYN KUVAUS	24
7.2 PÄIVÄHOITO-OPPAAN TOTEUTTAMISEN KUVAUS.....	26
7.3 LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI.....	26
8 POHDINTA	29
8.1 PÄIVÄHOITO-OPPAAN ARVIOINTI JA TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMINEN.....	29
8.2 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN JA OMAN OPPIMISEN ARVIOINTI.....	32
8.3 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISHAASTEET	34

LÄHTEET

LIITTEET



TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Sosiaali-alan toimipiste, Ylivieska	Aika 14.9.2009	Tekijä/tekijät Launonen Marjukka
Koulutusohjelma Sosiaali-alan koulutusohjelma		
Työn nimi Ensiaskleet päivähoitoon, Päivähoito-opas vanhemmille Vihannin kunnassa		
Työn ohjaaja Savolainen Marja		Sivumäärä 38+3
Työelämäohjaaja Pantcheva Irmeli		
Toiminnallisen opinnäytetyöni tavoitteena oli tehdä selkeä, ajankohtainen ja päivitetävissä oleva opas Vihannin kunnan päivähoitoon vanhempien tueksi. Oppaan tavoitteena oli myös tukea kasvatuskumppanuutta Vihannin kunnan päivähoidossa sekä oppaan avulla antaa yhdenmukaista tietoa päivähoidosta vanhemmille. Työssä on kaksi osaa. Teoriaosassa käsittelen yhteiskunnan tarjoamia varhaiskasvatuspalveluja, kasvatuskumppanuuden periaatteita sekä kasvatuskumppanuuden polkua. Päivähoito-opas on toiminnallisen osuuden tuotos. Päivähoito-opas sisältää kuvauksen Vihannin kunnan päivähoidon arvopohjasta, päivähoitopaikan hakemisesta ja irtisanomisesta, hoitosopimuksesta ja varhaiskasvatussuunnitelmasta, kasvatuskumppanuudesta, kehu-menetelmästä sekä päivähoitoa ja esiopetusta ohjaavista laista. Oppaassa esitellään Vihannin kunnan tarjoamat päivähoitopalvelut sekä päivähoidon maksuperusteet. Lisäksi oppaassa kerrotaan päivähoitokäytännöistä ja hoidon alussa huomioitavista asioista.		
Asiasanat päivähoito-opas, varhaiskasvatus, päivähoito, kasvatuskumppanuus		

ABSTRACT

CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Social services, Ylivieska	Date 14.9.2009	Author Launonen Marjukka
Degree programme Degree program of social services		
Name of thesis First Steps to Daycare. Daycare-guide for parents in Vihanti.		
Instructor Savolainen Marja	Pages 38+3	
Supervisor Pantcheva Irmeli		
The goal of my thesis was to create a clear, current and updateable guide for parents about daycare in Vihanti. The guide was also ment to support educational partnership and to give uniform knowledge to parents. Thesis consists of two parts. The theory-part discusses the services in early childhood education offered by society and the principles and process of educational partnership. The daycare-guide is the result of the functional part of my thesis. Guide includes a description of the values of the daycare system and presents the daycare services offered in Vihanti. Guide also advices how to apply or release a daycare spot. It points out things one should pay attention to in the beginning of the daycare path and introduces the conventions of daycare system in Vihanti. Guide also explains the rationale of the daycare payment. In addition the daycare-guide gives information about the daycare agreement, the Curriculum on Early Childhood Education and Care, the educational partnership, the KEHU-method and the laws guiding the daycare and preschooling.		
Key words daycare-guide, early childhood education, daycare, educational partnership		

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on kaksiosainen, se sisältää toiminnallisen osuuden eli produktin sekä opinnäytetyöraportin. Toiminnallisena osuutena opinnäytetyössäni suunnitelin ja toteutin päivähoito-oppaan: ”Ensiaskleet päivähoitoon, opas vanhemmille”. Ajatus päivähoito-oppaan tekemisestä syntyi omakohtaisen kokemuksen kautta. Lapseni aloittaessa päivähoidon sain paljon informaatiota päivähoitoon liittyvistä asioista. Uuden elämäntilanteen ja suuren muutoksen edessä kaikki informaatio tuntui hyvin sekavalta ja muistettavaa oli niin paljon, että koin unohtavani puolet asioista matkalla päivähoitotoimistosta kotiin. Vastaavanlaisia kokemuksia muilta vanhemmilta kuullessani päätin ehdottaa opinnäytetyöni aihetta Vihannin perhepäivähoidonohjaajalle Irmeli Pantchevalle. Ajatus päivähoito-oppaasta otettiin innolla vastaan ja yhteistyö sai alkunsa.

Päivähoito-opas on suunnattu lähinnä päivähoidon aloittavien lasten vanhemmille Vihannin kunnassa, mutta se palvelee myös päivähoidon henkilökuntaa sekä yhteistyökumppaneita. Päivähoito-opas esittelee lyhyesti Vihannin päivähoidon arvo-pohjan, kasvatuskumppanuuden, päivähoitoon liittyvät lait, Vihannin kunnan päivähoitopalvelut ja esiopetuksen, päivähoidon maksuperusteet sekä keskeisimmät käytännön asiat.

Toiminnallisen opinnäytetyöni tavoitteena on luoda teoriaa ja kokemusta apuna käyttäen selkeä, päivitettävissä oleva opas Vihannin päivähoitoon tukemaan lasten vanhempia päivähoidon aloituksessa. Oppaan tavoitteena on vahvistaa vanhempien ja henkilökunnan tasavertaisen kasvatuskumppanuuden kehittymistä Vihannin päivähoidossa heti ensitapaamisesta lähtien. Oppaan myötä vanhemmat saavat myös yhdenvertaista tietoa päivähoidosta työntekijöiltä ja yhteistyökumppaneilta.

Opinnäytetyöraporttini koostuu päivähoito-oppaan tekemiseen liittyvien asioiden avaamisesta sekä teoriaosuudesta. Raportin tarkoituksena on kuvata auki opinnäytetyöprosessin eteneminen. Opinnäytetyöraportin teoriaosuudessa luon katsauksen siihen, miten yhteiskunta vaikuttaa ja säätelee varhaiskasvatuspalvelujam-

me sekä mihin se kuntia lakisääteisesti velvoittaa. Tutustun myös tarkemmin päivähoidon tavoitteisiin sekä päivähoidon aloituksen merkitykseen perheelle. Keskeisenä asiana teoriaosuudessa pidän kasvatuskumppanuutta ja käsittelenkin siitä sen keskeisimmät periaatteet sekä kasvatuskumppanuuden polun syntymisen.

Toivon, että päivähoito-oppaasta on hyötyä kaikille päivähoidon piirissä oleville vanhemmille ja että se tukisi osaltaan kasvatuskumppanuuden kehittymistä Vi hannin päivähoidossa. Olen pyrkinyt luomaan oppaasta sellaisen, että jokainen vanhempi voi kokea päivähoitoon liittyvät asiat heitä koskettaviksi ja tärkeiksi.

2 PÄIVÄHOITO-OPPAAN TAUSTA JA TARKOITUS

2.1 Lähtökohdat

Lasten parissa tehtävä kasvatustyö sekä perhetyö ovat olleet aina lähellä sydäntäni, joten halusin perehtyä asiaan vielä syvällisemmin opinnäytetyön muodossa. Toinen selkeä perusta opinnäytetyön aiheen valinnassa on ollut se, että työstä olisi hyötyä käytännön työelämässä. Opinnäytetyö on kaiken kaikkiaan iso prosessi ja vie paljon aikaa, tämän vuoksi en halunnut tehdä työtä ainoastaan omaksi ilokseni, vaan halusin että sille olisi käyttöä myös käytännössä.

Kahden lapsen äitinä mieltäni askarruttivat monet kysymykset lasten siirtyessä päivähoitoon. Sain useita pieniä lappusia päivähoitoa koskevista asioista, mutta selkeää kokonaisuutta ei minulle muodostunut yksinkertaisistakaan asioista. Vastaavanlaisia kokemuksia kuulin myös muilta päivähoitolasten vanhemmilta. Miellessäni alkoi herätä ajatus päivähoito-oppaasta, joka jaettaisiin vanhemmilla lapsen aloittaessa päivähoidon. Otin yhteyttä Vihannin perhepäivähoidonohjaajaan ja esitin ideani hänelle. Heti ensimmäisellä kerralla päivähoitotoimistossa vieraillessani ajatukseni otettiin innolla vastaan. Päivähoito-opas vaikutti tulevan tarpeeseen, sillä tällaista ei ollut käytössä Vihannin kunnassa. Perhepäivähoidonohjaaja Irmeli Pantcheva sitoutui työelämäohjaajakseni ja hänen kanssaan tehtävän yhteistyön myötä sain ajatuksia, ideoita, toiveita ja kehittämis ehdotuksia koskien oppaan sisältöä.

2.2 Tilanteen kartoitus

Opinnäytetyöprosessinani oli siis tehdä päivähoito-opas, joka olisi selkeä, sisältäisi kaiken tärkeimmän informaation päivähoidosta ja jota olisi helppo päivittää tarpeen tullen. Vihannissa ei ole aiemmin tehty vastaavanlaista opasta ja tarve sellaiselle oli todellinen.

Vihanti on noin 3300 asukkaan kunta, jossa lasten osuus väestömäärästä on huomattava. Vihannissa kolmen suurimman elinkeinon joukkoon lukeutuvat yhteiskunnalliset palvelut (28% työllisistä), teollisuus (23% työllisistä) sekä maa- ja metsätalous (15% työllisistä). Vihannin kunnassa päivähoitopalveluita tarjotaan Aamuruskon päiväkodissa, viidessä eri ryhmäperhepäiväkodissa sekä perhepäivähoitajien kotona. (Vihannin kunta. 2009.)

Päivähoidossa olevien lasten määrä on kasvussa Vihannin kunnassa (TAULUKKO 1). Kuten liittämästäni taulukosta käy ilmi, päivähoitolasten osuus on vuonna 2004-2006 tapahtuneen notkahduksen jälkeen noussut jälleen. Vuonna 2006 päivähoiton piirissä oli ainoastaan 206 lasta, kun sitä vastoin vuonna 2008 lapsimäärä oli kasvanut jo 289 lapseen. Päivähoito ajankohdan tarve on myös muuttunut, sillä yhä enemmän hoitoa tarvitaan iltaisin ja viikonloppuisin. Tämä osaltaan aiheuttaa vanhemmissa tietämättömyyttä ja epätietoisuutta etenkin päivähoiton aloituksessa. Toinen haaste päivähoidolle on erityisesti pienten, alle kaksivuotiaiden hoitolasten lisääntyvä määrä. (Vihannin kunta. 2009.)

TAULUKKO 1. PÄIVÄHOIDOSSA OLEVAT LAPSET VIHANNIN KUNNASSA

	Kokopäivähoito	Osapäivähoito	Esiopetus	Yhteensä
2008	140	129	20	289
2007	135	100	17	252
2006	92	97	17	206
2005	103	95	19	217
2004	98	117	19	234
2003	129	129	21	279

Vihannin kunnassa päivähoitoikäisistä yli puolet on kunnallisessa päivähoidossa. Päivähoito on muuttunut monimuotoisemmaksi ja usein vanhemmatkin ovat ”hukassa” kaiken informaation keskellä heti päivähoiton alku metreillä. Oppaan sisältöä varten tein kartoittavan kyselyn Vihannin Aamuruskon päiväkodin sekä Onnelan ryhmäperhepäiväkodin hoitolasten vanhemmille. Kyselyn myötä ajatukseni

oppaan sisällöstä vahvistui ja sain myös muutamia uusia ideoita opasta varten. Oppaan sisällön lopullinen pohja muotoutui kyselyjen, oman ideoinnin ja kokemusten sekä perhepäivähoidon ohjaajan avustuksen myötä. Päivähoito-oppaassani esitellään Vihannin kunnan päivähoidon arvopohja, selvitetään päivähoitopaikan hakemiseen ja irtisanomiseen liittyvät asiat sekä hoitosopimus ja varhaiskasvatussuunnitelma. Lisäksi oppaassa kerrotaan, miten kasvatuskumppanuus on huomioitu Vihannin päivähoidossa, mikä on Kehu!-menetelmä viisivuotiaille ja mitkä lait ohjaavat päivähoitoa ja esiopetusta. Esittelen lyhyesti myös Vihannin kunnan päivähoitopalvelut ja esiopetuksen sekä päivähoidon maksuperusteet ja tärkeimpiä päivähoitokäytäntöjä. Oppaan lopussa on vielä luettelomaisesti tuota esille asioita, joita vanhemman olisi hyvä huomioida hoidon alussa.

2.3 Päivähoito-oppaan tarkoitus ja tavoitteet

Työni tarkoituksena oli luoda **selkeä, ajankohtainen ja päivitettävissä oleva opas Vihannin päivähoitoon lasten vanhempia tukemaan**. Opasta tarvitaan etenkin päivähoidon alussa, mutta myös myöhemmin päivähoidon tullessa tutummaksi asiaksi perheelle. Kaiken pohjana oppaan luomisessa oli kuitenkin ajatus siitä, että vanhempien ja päivähoitohenkilöstön luottamus keskinäiseen yhteistyöhön alkaisi heti vanhemman hakiessa päivähoitopaikkaa. Oppaaseen tutustessaan vanhemmat saavat huomata päivähoidon olevan avointa, lapsen parhaaksi toimimista. Lisäksi opas edistäisi sujuvaa arkea ja sen avulla vanhemmat tietävät heti alusta alkaen päivähoitoon liittyvistä perusasioista, jotka saattaisivat jäädä arjen kiireen keskellä kertomatta heille.

Oppaan myötä ei ole tarkoitus vähentää keskusteluja vanhempien kanssa, vaan opas annetaan hoidon alussa keskustelun tueksi ja ikään kuin muistivihkoseksi kotia. Kaikki vanhemmat eivät välttämättä halua pitkiä keskusteluja lapsen hoidon aloitukseen liittyen, vaan he kokevat mielekkäämmäksi lukea tiedon kaikessa rauhassa kotona. Tämän jälkeen heillä on mahdollisuus kysellä asioista tarkemmin, jos jokin asia jää epäselväksi. Oppaan tarkoituksena onkin osaltaan **tukea kasvatuskumppanuutta** Vihannin päivähoidossa.

Nykyaikana puhutaan paljon osallistuvasta yhteistyöstä. Osallistuvassa yhteistyössä kasvattajat kannustavat vanhempia yhteistyöhön luomalla hyvät edellytykset sille. Tämä vaatii kasvattajalta paljon, sillä on nähtävä, millainen yhteistyömuoto kullekin perheelle sopii. Kaikki vanhemmat eivät kuitenkaan halua tai pysty eriyistä johtuen yhteistyöhön kasvattajan kanssa. (Koivunen 2009, 152.)

Jotkut vanhemmat kokevat päivähoidon olevan itsestään selvä asia, jossa ei ole mitään keskusteltavaa. Tällaisessa tilanteessa opas on mielestäni oiva apu rakentamaan yhteistyötä myös näiden vanhempien kanssa. Toivonkin, että oppaan myötä vanhemmilla ”aukeaisivat silmät” näkemään päivähoidon aloituksen suurena muutoksena, niin lapselle kuin koko perheelle. Toivon myös, että vanhemmat ymmärtäisivät päivähoidon olevan suuri osa lapsen elämää hänen varhaislapsuudessaan, eikä vain välttämätön paikka johon lapsi päiväksi jätetään. Näin ollen he huomaisivat, että päivähoidon työntekijöiden ja vanhempien välinen avoin vuorovaikutus todellakin tapahtuu lapsen parhaaksi.

Tavoitteeni oppaan käytön suhteen koskee myös työntekijöitä. Toivon, että päivähoidossa työskentelevät perehtyisivät oppaaseen ja näin ollen osaisivat antaa **yhdenmukaista tietoa päivähoidosta vanhemmille**. Koen, että etenkin uusille työntekijöille oppaasta löytyy paljon perustietoa päivähoidosta työnsä tueksi. Opas olisikin mielestäni hyvä olla liitteenä esimerkiksi kunkin hoitopaikan perehdytyskansiossa. Uskon, että vanhempien luottamus päivähoidon henkilökuntaan lisääntyy, kun työntekijöillä on yhdenmukaista tietoa asioista ja he osaavat vastata kysymyksiin, jotka koskevat päivähoitoon liittyviä perusasioita.

2.4 Kohderyhmä

Ensiaskleet päivähoitoon – opas vanhemmille, on nimensä mukaisesti tarkoitettu ensisijaisesti juuri päivähoidon aloittavien lasten vanhempien käyttöön. Uskon kuitenkin, että oppaasta on hyötyä myös päivähoidon työntekijöille, sekä muille lapsiperheiden parissa työskenteleville. Päivähoito-opas voi olla lisäksi apuna päivä-

hoidon eri yhteistyötahoilla, esimerkiksi neuvolassa tai sosiaalitoimistossa vanhempien kysellessä lapsen päivähoidon aloitukseen liittyviä kysymyksiä.

Nykyaikana informaatio tulva on valtava. Me pienten lasten vanhemmat olemme usein hukassa kaiken meille tulevan suullisen ja kirjallisen tiedon tulvassa. Päivähoitoon liittyvää tietoa tulee neuvolasta, kelalta, kerhoista, sosiaalipuolelta ja päivähoitotoimistosta. Tieto voi olla ristiriitaista ja sekavaa, joka siten sekoittaa entistään päivähoidon aloitukseen liittyviä ajatuksia. Mietimme ehkä, onko päivähoito itsessään niin sekavaa kuin siitä tuleva informaatio on? Tietävätkö kasvattajat itsekkään asioista, tai voiko heihin yleensäkkään luottaa? Toimivatko he lapsemme parhaaksi ja huomioivat hänet yksilönä vai onko minunkin lapseni vain yksi lapsi liukuhihnalla? Toivon, että ”Ensiaskleet päivähoitoon”-opas vanhemmille, vähentäisi edes hieman tätä sekasorron tunnetta ja rakentaisi luottamusta heti lapsen päivähoidon alkumetreillä.

Oppaassa on esitelty melko laajasti päivähoitoon liittyviä asioita, aina käytännön asioista lakipykäliin. Asiat on kuitenkin pyritty tuomaan esille vanhempien näkökulmasta siten, että asiasta täysin tietämätönkin ymmärtää opasta ja löytää sieltä helposti tarvitsemansa tiedon.

3 VASTAAVANLAISIA OPPAITA

Tutustuin internetissä erilaisiin päivähoito-aiheeseen liittyviin oppaisiin. Useat oppaat olivat tarkoitettu erityislasten vanhemmille tai kertoivat yleisesti päivähoitopalveluista. Vantaan kaupungilla oli verkkojulkaisuna opas lasten päivähoito ja varhaiskasvatuspalveluista Vantaalla. Tässä oppaassa oli kuitenkin käsitelty hyvin yleisesti päivähoito- ja varhaiskasvatuspalveluja, kun taas omassa työssäni käsitellen tarkemmin sitä, mitä asioita tulee huomioida lapsen päivähoidon aloituksessa. (Vantaan kaupunki, 2009.)

Verkkojulkaisujen lisäksi selasin läpi Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä. Toiminnallisia, projektiluontoisia opinnäytetöitä oli tehty hyvin vähän sosiaalialan koulutusohjelmassa. Löysin lukuisia päivähoitoon liittyviä opinnäytetöitä, jotka oli toteutettu tutkimusmuodossa. Tutkimusmuodoissa tehdyistä opinnäytetöistä sain varmuutta ja vahvistusta siihen, että tällainen työstämäni opas tulisi tarpeeseen ja osaltaan vahvistamaan kasvatuskumppanuuden syntyä jo päivähoidon alkumetreillä. Tarkemmin tutustuin kolmeen Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun opinnäytetyöhön: Maarit Yppärilän opinnäytetyöhön ”Vanhempien tyytyväisyys päivähoitopalveluihin Oulaisissa”, Reetta Erkkilän opinnäytetyöhön ”Asiakastyytyväisyyskysely Kannuksen päivähoidosta” sekä Kati Hyvärisen ja Leena Lisakkilan opinnäytetyöhön ”...Lapsen kasvot sen kertovat...vanhempien tyytyväisyys päivähoidon palveluihin Haapavedellä ja Sievissä”.

Yppärilän tekemässä tutkimuksessa nousi esille, että vanhemmista vain 40% oli erittäin tyytyväisiä tiedonsaantiin ja palveluun hoitopaikkaa hakiessa. Tiedonsaantiin hoitopaikan toiminnastakaan ei ollut erittäin tyytyväisiä kuin 54% vastaajista. Yhteistyöhön perheen ja päivähoidon välillä oltiin hieman tyytyväisempiä, sillä 65% vastaajista oli valinnut vaihtoehdoista erittäin tyytyväisen tähän kohtaan. (Yppärilä, 2008.)

Erkkilän opinnäytetyössä nousi esille myös se, että henkilöstön ja vanhempien välistä yhteistyötä ei pidetty erinomaisena. Suurin osa vastaajista eri hoitopaikoissa

oli valinnut vastaukseen hyvä ja osassa hoitopaikoissa yhteistyötä pidettiin jopa vain tyydyttävän tasolla. (Erkkilä, 2007.)

Hyvärisen ja Iisakkilan tutkimuksen tulokset jatkuivat samoilla linjoilla, kuin Yppäri-län ja Erkkilänkin. Tutkimuksessa kodin ja hoitopaikan yhteistyötä vanhemmat piti-vät vain hyvänä ja vanhempien mukaan aikaa keskusteluille lapsen hoidosta oli liian vähän. Vanhemmat kokivat saavansa myös liian vähän tietoa päivähoidosta. (Hyvärinen & Iisakkila, 2001.)

Vaikka nämä edellä mainitsemani tutkimukset ovatkin tehty eri paikkakunnille, kuin mihin suuntaan oman oppaani, uskon kuitenkin, että tutkimukset antavat suunta-viivoja siitä, millainen tyytyväisyys yleisesti ottaen tiedonsaantiin lapsen hoitopaik-kaa hakiessa on. Näitä tutkimuksia selaillessani varmuuteni päivähoito-oppaan tarpeellisuudesta vain lisääntyi. Tutkimuksien valossa päivähoidossa on tarpeellis-ta kohentaa yhteistyötä ja tiedonsaantia päivähoidon ja vanhempien välillä. Op-paani olisi pönkittämässä yhteistyötä ja tiedonsaantia heti päivähoidon aloituksen alkumetreillä.

Löysin muutamia aiheeseen liittyviä toiminnallisia opinnäytetöitäkin, joista yksi oli hyvin lähellä omaa opinnäytetyötäni. Satu Hietasarkan opinnäytetyö ”Näin meillä Nokelassa, tietopaketti Nokelan päiväkodin lasten vanhemmille” sisälsi paljon sa-moja ajatuksia, kuin mitä ajattelin nostaa esille omassa työssäni. Tässä opinnäyte-työssä opas oli tehty kuitenkin vain Nokelan päiväkodin lasten vanhempia koske-vaksi, joten omani poikkeaisi oppaasta siten, että se olisi tarkoitettu laajemmin kaikkia päivähoidossa olevien lasten vanhempia koskevaksi. Oli kuitenkin mielen-kiintoista tutustua tähän opinnäytetyöhön ottaakseni oppia niin hyvistä kuin huo-noista puolista toiminnallista opinnäytetyötä tehdessäni. Toinen aiheuttani lähellä oleva opinnäytetyö on Satu Pirttilahden ja Marja Törmäsen tekemä ”Lapsiperhei-den palveluopas sosiaali- ja terveystieteistä Haapajärven kaupungissa”. Oma työni tulee sijoittumaan enemmänkin näiden kahden erilaisen oppaan välille. Toki kerron jonkin verran yleisesti lapsiperheiden palveluista, mutta lähinnä vain päivä-hoitopalveluista ja toisaalta en kuitenkaan mene niin yksityiskohtaiseen oppaa-seen kuin yhden tietyn päivähoitopaikan oppaaseen, kuten Nokelan päiväkotiiin tehtävässä tietopaketissa oli menty. (Hietasarka, 2004 ; Pirttilahti & Törmänen 2007.)

4 YHTEISKUNNAN TARJOAMAT VARHAISKASVATUSPALVELUT

Hyvinvointiyhteiskuntaamme kuuluu olennaisena osana sen lapsiperheille tarjoamat palvelut. Julkiset lastenhoitopalvelut ovat mahdollistaneet molempien vanhempien työssäkäynnin. Yhteiskunnan merkitystä lastemme kasvatuksessa ei voida vähätellä. Laki lasten päivähoidosta(36/1973) sekä asetus lasten päivähoidosta(239/1973) muodostavat rungon koko päivähoitotoimintaa ohjaavalle lainsäädännölle. (Kemppinen & Rouvinen-Kemppinen 2004, 27.)

4.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on pieniin lapsiin kohdistuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden muodostuminen edellyttää vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten kiinteää yhteistyötä, kasvatuskumppanuutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Yhteiskunta järjestää, valvoo ja tukee varhaiskasvatusta. Yhteiskunnallinen varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta, joka on suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoisella leikillä on keskeinen merkitys. Pohjimmaisena tarkoituksena yhteiskunnallisessa varhaiskasvatuksessa on kasvatustieteellinen, laaja-alainen, monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien hallintaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Keskeinen voimavara varhaiskasvatuksessa on ammattitaitoinen henkilöstö. Laadukkaan varhaiskasvatuksen kannalta on merkittävää niin kasvatusyhteisön kuin jokaisen yksittäisen kasvattajan vahva ammatillinen osaaminen ja tietoisuus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Valtakunnallisten linjausten mukaisesti varhaiskasvatusta järjestää varhaiskasvatuspalvelut, joista keskeisimpiä ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä erilai-

nen avoin toiminta. Varhaiskasvatuspalvelujen tuottajia ovat kunnat, järjestöt, yksityiset palveluntuottajat sekä seurakunnat. Esiopetus kuuluu osana varhaiskasvatukseen. Se on suunnitelmallista opetusta ja kasvatusta, jota annetaan vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista. Varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvat lisäksi vielä oppivelvollisuusikäiset lapset, jotka käyttävät varhaiskasvatuspalveluja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

4.2 Päivähoito

Päivähoito on osa yhteiskunnan lapsiperheille tarjoamaa sosiaali- ja terveydenhuollon tuki- ja palvelujärjestelmää. Laki ja asetus lasten päivähoidosta velvoittavat kuntia järjestämään päivähoitoa siinä määrin kuin kunnan tarve edellyttää. Kunnat ovat siis veloitettuja järjestämään jokaiselle alle kouluikäiselle lapselle hoitopaikan sekä kuusivuotiaille maksutonta esiopetusta joko päivähoidossa tai koulun yhteydessä. (Kempainen & Rouvinen-Kempainen 2004, 27; Laki lasten päivähoidosta 1973.)

Päivähoito voi olla joko kunnallista tai yksityistä päivähoitoa. Lapsen kotona hoitamista tai yksityistä hoitoa tuetaan lakisääteisellä kotihoidontuella tai yksityisen hoidontuella. Päivähoitoa järjestetään laissa lasten päivähoidosta (36/1073) määritellyissä muodoissa; päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Nykyisin on myös avoimia varhaiskasvatustoimintoja, joita järjestävät muun muassa kunnat, seurakunnat, järjestöt sekä sairaalat. Päivähoitopalvelut voivat olla hyvinkin monimuotoisia vaihdellen muutamasta tunnista ympärivuorokautiseen hoitoon. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2009; Laki lasten päivähoidosta 1973.)

Päivähoidon perustehtävistä ydintehtäviin kuuluu hoito, kasvatust ja opetus. Päivähoidon ydintehtäviä ei voida rajata omiksi alueikseen vaan päivähoidon toiminnassa kaikki osa alueet voivat olla läsnä samaan aikaan. Lasten hoito sisältää perushoidon sekä hoivan. Tämä tarkoittaa sitä, että hoitoon kuuluu lapsen perustar-

peista huolehtiminen kuitenkin niillä ehdoilla, että hoitoon tulisi sisältyä myös aina hoivaelementtejä. Hoivaelementeillä tarkoitetaan lapsen kaikenpuolisen hyvinvoinnin ja turvallisuuden saavuttamista lämpimässä vuorovaikutuksessa. Myös kasvatusta ja opetus linkittyvät hyvin vahvasti toisiinsa. Kasvatusta sisältää aina pedagogisia elementtejä ja opetus kasvatuksellisia elementtejä. (Koivunen 2009, 11-12.)

Päivähoidon ydintehtävien lisäksi päivähoiton perustehtäviin luetaan myös vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö, verkostotyö ja lastensuojelun tukitoimi. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö sisältää kaikenlaisen vanhempien ja kasvattajien välisen vuorovaikutuksen ja toiminnan. Yhteistyö onkin todella laaja käsite, joka on saanut rinnalleen muita käsitteitä konkretisoimaan sen sisältöä ja merkitystä. (Koivunen 2009, 12.) Vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä käytetään nimitystä kasvatuskumppanuus, jota käsittelem tarkemmin kohdassa ”Kasvatuskumppanuus” ja ”Kasvatuskumppanuuden polku”.

Verkostotyö päivähoidossa on osoittautunut tärkeäksi lapsen kehitykselle etenkin ongelmatilanteissa. Tavallisimpia päivähoidonyhteistyökumppaneita ovat neuvolat, perheneuvolat, sosiaalityö, lastensuojelu, perhetyöntekijät, puheterapeutit, toimintaterapeutit, fysioterapeutit, koulupsykologit, alkuopetuksen opettajat ja erityisopettajat, sairaalat ja tärkeimpinä osapuolina vanhemmat. Verkostotyön tärkein merkitys on päällekkäisen työn ja samaa lasta koskevien ristiriitaisien viestien poistuminen. Hyvin tärkeä asia on myös se, että perheet saavat asiantuntevaa apua ja palveluita osaavilta ammattilaisilta. (Koivunen 2009, 13-15.)

Päivähoidon perustehtäviin kuuluu myös lastensuojelun tukitoimi. Lastensuojelussa työskentelevät voivat suositella tai jopa velvoittaa perhettä viemään lapsensa päivähoitoon, jolloin varmistetaan lapsen perustarpeiden tyydyttäminen. Lapsen päivähoidossa oleminen tukee osaltaan myös kotikasvatusta. Päivähoidossa lapsi saa tarvittavan tuen perushoidon, päiväjärjestyksen, ihmissuhteiden, turvallisuuden ja pedagogisen toiminnan ansiosta. Päivähoito tekee tehokasta sosiaalityötä ja ehkäisee syrjäytymistä keskittymällä omaan perustehtäväänsä, eli siihen mitä se osaa parhaiten. (Koivunen 2009, 16.)

Opinnäytetyönä tekemäni opas päivähoitoon tukee mielestäni hyvin päivähoidon perustehtäviä. Oppaan myötä vanhemmat saavat käsityksen siitä, mitä päivähoiton perustehtäviin kuuluu, sillä oppaassa kerrotaan paitsi fyysiseen hoitoon liittyviä asioita, mutta myös yhteistyöstä vanhempien kanssa sekä pedagogisesta toiminnasta. Oppaalla on suuri merkitys myös verkostotyön sujumisen kannalta. Mikäli opas tulisi käyttöön myös päivähoidon yhteistyökumppaneiden kanssa, vähentäisi se osaltaan ristiriitaisen informaation kulkua vanhemmille.

4.3 Päivähoidon aloituksen merkitys perheelle

Lapsen päivähoidon aloitukseen liittyy huolta, levottomuutta ja syyllisyyttä, mutta myös luottamusta, innostusta ja uuden odotustakin. Vanhemmat miettivät lapsen selviytymistä hoidon aloituksesta, hoidon laatua, työhön paluuta ja tulevan arjen sujumista. Lapsi itse ei kanna huolta tulevasta, niin kuin vanhemmat kantavat, vaan hän elää fyysisesti tässä ja psyykkisesti nyt. Lapsi on utelias kohtaamaan uutta ja hänen kokemuksensa tulevaisuudesta peilaavat siitä mitä on ollut. Lapsen herkkään mieleen heijastuvat hänelle tärkeiden ihmisten hoidon aloitukseen liittämät asenteet, tunteet ja toiminta. (Helenius, Karila, Munter, Mäntynen & Sirenius, 2001, 35.)

Varhaiskasvatuksen parissa työtä tekevät henkilöt kohtaavat lähes päivittäin uusia vanhempia, jotka suunnittelevat lastensa päivähoidon aloittamista tai lapset ovat juuri siirtyneet päivähoitoon. Uusien lasten ja vanhempien kohtaamisesta tulee helposti liian ”arkipäiväinen” tapahtuma ja unohdamme hoidon aloituksen yksilöllisen merkityksen kullekin perheelle. Usein perheet kokevat päivähoidon aloituksen suurena elämänmuutoksena, joka sisältää epävarmuuden mukana tuomaa tietämättömyyttä ja jopa pelkoa tulevasta. Tämän vuoksi jokaisen perheen hoidon aloitus tulisi huomioida yksilöllisesti, tukien vanhemmuutta. Kun vanhemmat voivat jättää lapsensa hoitoon luottaen ja turvallisin mielin, tällöin myös lapsen sopeutuminen päivähoitoon helpottuu. Päivähoito-opas on yksi keino tukea vanhemmuutta päivähoidon aloituksessa. Vanhemmat saavat tietoa päivähoitoon liittyvistä asioista etukäteen myös kirjallisesti.

5 KASVATUSKUMPPANUUDEN PERIAATTEET

Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö päivähoidossa on nimetty 2000-luvulla kasvatuskumppanuudeksi. Valtakunnallisella varhaiskasvatussuunnitelmalla (VASU) on ollut suuri vaikutus kasvatuskumppanuus-käsitteen käyttöön ottamisesta päivähoitossa. Kasvatuskumppanuus on tietoista sitoutumista toimimaan lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessin tukemiseksi. Kasvatuskumppanuus edellyttää kuitenkin vanhempien ja päivähoiton työntekijöiden keskinäistä luottamusta, tasa-vertaisuutta ja toistensa kunnioittamista. Vanhemmilla on kuitenkin aina ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu. Kasvatuskumppanuudessa ymmärretään jaettu mutta yhteinen kasvatustehtävä jossa yhdistyvät molempien osapuolten olennaiset lasta koskevat tiedot. Kasvatuskumppanuuden periaatteet ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. (Koivunen 2009, 152-153.)

Seuraavassa selvitän kasvatuskumppanuuden periaatteet Kaskelan ja Kekkosen kirjan ”Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta” pohjalta. Pidän tätä kirjaa yhtenä kasvatuskumppanuuteen liittyvästä peruskirjallisuudesta, enkä tämän vuoksi nähnyt tarpeelliseksi ottaa tässä luvussa esille muuta oheiskirjallisuutta.

5.1 Kuuleminen

Kuuleminen ei ole vain taito kuunnella toisen ihmisen puhetta, vaan kuulevassa suhteessa asetetaan kuulemaan toisen ihmisen asiaa, ajatuksia ja puhetta. Kuuleminen kasvatuskumppanuudessa on eläytyvää kuuntelemista ja keskittymistä, jossa kasvattaja on aina läsnä. Vanhemmille se näyttäytyy aitona kiinnostuksena, empaattisuutena ja rehellisyytenä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32.)

Kuuntelemisen onnistuminen edellyttää turvallisen ja myönteisen ilmapiirin luomisen. Kuuntelija uskaltaa ja haluaa ottaa vastaan sen, mitä toinen ihminen hänelle haluaa kertoa. Kuunteleminen on myös riskin ottamista, sillä se voi vaatia välillä hyvinkin erilaisten tunteiden sietämistä (suuttumus, ahdistus, hämmennys jne.).

Erityisen haastavaa on se, kun kuulija aavistaa että kertojan asia on syyttävää, negatiivista tai muuten erimielisyyttä aiheuttavaa. Tällöin kuulija alkaa helposti puolustelemaan tai kertomaan omia mielipiteitään, jolloin toisen kuuleminen ei toteudu. Vuoropuhelussa ”melu” osapuolten välillä (saarnaaminen, luennoiminen, syytteleminen yms.) aiheuttaa sen, että kumpikaan osapuolista ei enää kuule toista. Pienillä eleillä, ilmeillä sekä kommenteilla voidaan viestittää kertojalle valmiutta kuulla, vaikka asia ei olisikaan miellyttävä tai siitä oltaisiin eri mieltä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32.)

Kuulemisen ei tarvitse tapahtua pelkästään sille varattuina ajankohtina (palaverit tms.), vaan sitä tapahtuu päivittäin lasten tuonti- ja hakutilanteissa. Nyky-ajan kiireellisessä elämätyylissä juuri päivähoitoon tuonti- ja hakutilanteet voivat olla koko kasvatuskumppanuuden kannalta parhaita hetkiä. Näissä hetkissä kohdataan, kuullaan ja kerrotaan, synnytetään yhteistä tarinaa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32- 34.)

5.2 Kunnioitus

Meillä jokaisella on kaipuu tulla hyväksytyksi sellaisina kuin olemme. Kunnioittava asenne on lyhyesti sanottuna toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä. Arvostava asenne toista kohtaan ilmenee ajatuksina ja niistä lähtevinä tekoina. Avoimuus ja myönteisyys luovat tunteen, että ihmistä kunnioitetaan ja arvostetaan. Kunnioituksen puute suhteessa näkyy toisen mitätöimisellä, selän kääntämisellä, viestittämällä ettei toisen sanomisella ole merkitystä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 34.)

Meidän on helppo hyväksyä sellaiset ihmiset, joilla toimintatavat ovat lähellä meitä itseämme. Vierastamme helpommin sitä, mikä tuntuu kaukaiselta tai muuten sopimattomalta. Kunnioittavan suhteen luominen onkin haaste juuri silloin, kun kohtaamme erilaisuutta: erilaisen perheen, kulttuuritaustan, arvomaailman jne. Kuuntelemisen kautta voimme kuitenkin oppia hyväksymään, ymmärtämään ja kunnioittamaan toista ihmistä. Kunnioitus helpottaa vuorovaikutuksen syntymistä, sillä sil-

loin on mahdollista tuoda esiin asioita peittelemättä ja teeskentelemättä. Rehelli-
sellä ja avoimella toiminnalla osoitamme toiselle kunnioitusta. Toiselle merkittävien
asioiden salaaminen on merkki kunnioituksen ja arvostuksen puutteesta. (Kaskela
& Kekkonen 2006, 34.)

5.3 Luottamus

Useimmat vanhemmat ovat sitä mieltä, että luottamus varhaiskasvattajaan syntyy
siitä, millä tavoin työntekijä välittää tietämystä ja tuntoisuuttaan lapsesta, eli lapsen
ja työntekijän välisestä suhteesta. Kun kasvattaja suhtautuu sensitiivisesti, eli so-
siaalisella herkkyydellä lapseen, vanhemmat voivat luottaa siihen, että lapsi on
turvallisessa ja hyvässä hoidossa. Luottamus rakentuukin kuulemisen ja kunnioi-
tuksen periaatteista. Luottamuksen syntymiseen tarvitaan aikaa, kohtaamisia ja
vuoropuhelua. Päivittäinen vuoropuhelu lapseen liittyvistä, arkisistakin asioista, luo
perustan luottamukselle ja mahdollistaa yhteisen ymmärryksen lapsesta. (Kaskela
& Kekkonen 2006, 36.)

Luottamuksen rakentumiseen vaikuttaa myös vanhempien mahdollisuus vaikuttaa
lapsen hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyvissä asioissa. Kun päivähoidos-
sa voidaan huomioda vanhempien ajatukset, kasvatuskäsitykset ja toiveet, sitä
todellisemmin vanhemmat voivat kokea osallistuvansa oman lapsen kasvuun ja
kehitykseen. Luottamuksen rakentumiseen vaikuttavat myös ihmisen aiemmat ko-
kemukset samankaltaisista tilanteista. Jokainen ihminen tarvitseekin eripituisen
ajan voidakseen luottaa toiseen ihmiseen. Yksi kasvatuskumppanuuden keskei-
nen tavoite onkin luoda luottamuksellinen ilmapiiri kaikelle työntekijöiden ja van-
hempien väliselle vuoropuhelulle. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36.)

5.4 Dialogi

Dialogin perusta on kuulemisessa, vain kuulevassa suhteessa voi syntyä aitoa
vuoropuhelua, jossa on tilaa kaikkien osapuolten näkyväksi tulemiseen omine aja-

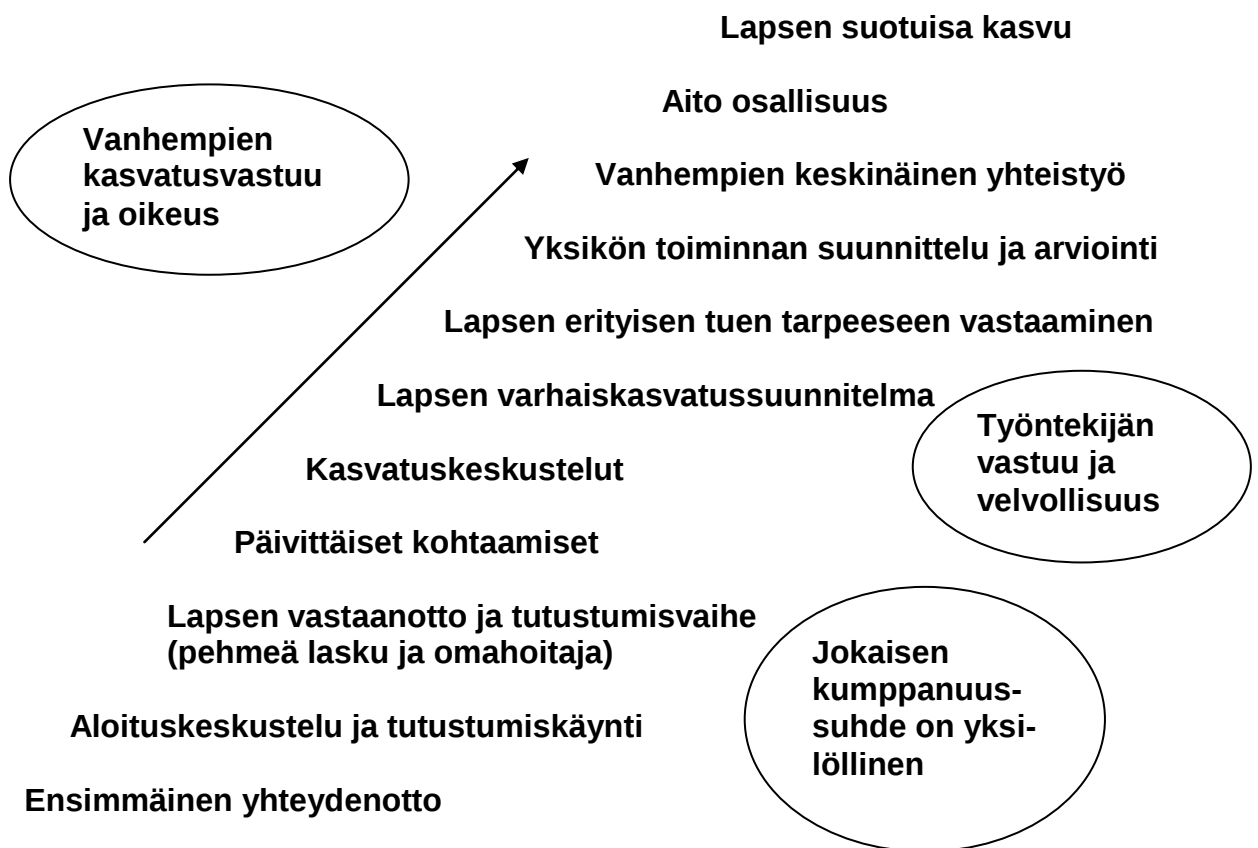
tuksineen. Dialogi toteutuu vain tasa-arvoisessa vuoropuhelussa, jossa toisen osapuolen tietämys ei ole merkityksellisempää tai arvokkaampaa kuin toisen osapuolen. Dialogiin mahtuu kuitenkin erimielisyyttäkin, sillä sitä kannattelee kuulemisen ja kunnioituksen kokemus. Dialogi onkin taitoa ajatella, puhua ja toimia yhdessä. Yksilön kanta asiaan ei ole koskaan lopullinen, vaan se on askel kohti lopputulosta. Dialogissa pyritään luomaan yhteistä ymmärrystä ja sovitella yhteen erilaisia tulkintoja todellisuudesta. Dialogisessa vuoropuhelussa erittäin tärkeää on luoda työntekijän ja vanhemman välille hyvä keskusteluilmapiiri. (Kaskela & Kekkonen 2006, 38.)

Dialogisen kasvatuskumppanuuden onnistumisen kannalta on tärkeää myös kasvattajan itsetuntemus. Työntekijän on hyvä käydä vuoropuhelua sisäisen kasvattajansa kanssa ja sisäisen lapsensa kanssa. Ammatilliseen tietoisuuteen kuuluu se, että työntekijä erottaa oman elämäntarinansa lukuisista vanhempien tarinoista sekä tiedollisella että emotionaalisella tasolla. Oman elämäntarinan tiedostaminen helpottaa tilan antamista sellaisienkin tarinoiden kunnioittavalle kuulemiselle, jotka ovat vastoin työntekijän omia arvoja ja asenteita. (Kaskela & Kekkonen 2006, 38.)

Parhaimmillaan kasvattajan ja vanhemman dialogi synnyttää kahdenkeskisen yhteisöllisyyden kokemuksen ja tunneliittymisen lapsen asiaan ja kasvatusprosessiin. Tästä on mahdollista rakentua laajempi yhteisöllisyyden kokemus vanhempien kesken. Dialogi kasvatuskumppanuudessa tuo parhaimmillaan toivoa ja helpotusta omaan vanhemmuuteen ja ammatilliseen kasvattajuuteen. Yhteys omaan sisäiseen kasvattajuuteen antaa herkäät korvat kuulla ja sydämen tunnistaa aidosti lasten kokemuksia. (Kaskela & Kekkonen 2006, 40.)

6 KASVATUSKUMPPANUUDEN POLKU

Tässä luvussa käsittelen kasvatuskumppanuuden alkamista ja sen etenemistä lapsen päivähoidossa. Tätä prosessia nimitän lehtori Kirsi Herranen-Somero mukaisesti kasvatuskumppanuuden poluksi (KUVIO 2). Kasvatuskumppanuuden polun voidaan ajatella alkavaksi heti vanhempien ensimmäisestä yhteydenotosta päivähoitoon. Polun loppupäässä hämöttää tavoite lapsen suotuisasta kasvusta. (Herranen-Somero 2008.) Käsittelen seuraavissa kappaleissa kasvatuskumppanuuden polulla olevia laajimpia asioita Kaskelan ja Kekkosen kirjan ”Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta” luvun ”Kasvatuskumppanuuden rakentuminen” - pohjalta.



KUVIO 2. Kasvatuskumppanuuden polku. Herranen-Somero, K. 2008. Varhaiskasvatuksen työmenetelmät. Luentomuistiinpanot. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö.

6.1 Tutustumiskäynti ja aloitekeskustelu

Kasvatuskumppanuuden polulla yhteydenoton jälkeen ensimmäinen etappi on tutustumiskäynti. Tutustumiskäynti tapahtuu perheen kotona, mikäli vanhemmat ovat siihen suostuvaisia. Ehdotus tutustumiskäynnistä tehdään samalla, kun perheelle vahvistetaan tieto lapsen päivähoitopaikasta. Mikäli perhe ei halua käydä keskustelua kotona se voidaan käydä myös muualla, kuten esimerkiksi päivähoitopaikassa. Lapsen ja perheen kannalta luontevin paikka tutustumiskäynnille on kuitenkin perheen oma koti. Tutustumiskäynnin tarkoituksena on käydä keskustelua lapsen päivähoidon aloitukseen liittyen sekä keskustelua perheen odotuksiin ja toiveisiin liittyen. Vanhemmilla saattaa olla monenlaisia ennakoajatuksia ja kysymyksiä liittyen päivähoidon aloitukseen ja arjen sujumiseen muuttuvassa elämäntilanteessa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41.)

Aloitekeskustelun tavoitteena on antaa perheelle puheenvuoro. Monesti omassa kodissa puhuminen on luontevampaa ja turvallisempaa. Perheen kotona työntekijällä on ainutkertainen mahdollisuus olla luomassa kuulevaa ja luottamukseen perustuvaa suhdetta perheeseen. Aloitekeskustelussa on tavoitteena auttaa vanhempia valmistamaan lasta päivähoidon aloitukseen. Vanhempien saadessa purkaa omia tunteitaan, pystyvät he paremmin valmistelevaan myös lasta tulevaan muutokseen. Aloitekeskustelu käydäänkin ennen kuin lapsi aloittaa päivähoidon, jolloin vanhemmille jää aikaa valmistaa ja saatella lasta päivähoitoon. Kun työntekijä on tutustunut perheeseen ja lapseen ennen varsinaisen hoidon aloittamista, aikuisten luoma suhde kannattelee lasta päivähoidon alkumetreillä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41.)

Koti on paitsi vanhemmille myös lapselle turvallinen paikka tutustua uuteen aikuiseseen. Lapsen koti on oivallinen paikka kasvattajalle havainnoida miten lapsi toimii kotiympäristössä ja vanhempiensa kanssa. Tietämys tästä auttaa kasvattajaa toimimaan tarkoituksenmukaisella tavalla vastaanottaessaan lasta päivähoitoon lapsen persoonasta riippuen sekä tietoa ja ymmärrystä lapsesta ja lapselle ominaisesta tavasta toimia. (Kaskela & Kekkonen 2006, 42.)

Aloituskeskustelun tekee lapsen tuleva oma hoitaja joko yksin tai työparin kanssa. Ihanteellista olisi, että perheestä olisi paikalla molemmat vanhemmat ja lapsi. Mikäli perhe haluaa, voi paikalla olla myös mahdolliset muut sisarukset tai läheiset ihmiset. Kotona käytävä keskustelu pyritään toteuttamaan aina kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti: perhettä kuulevalla, kunnioittavalla, luottamusta ja dialogia rakentavalla tavalla. (Kaskela & Kekkonen 2006, 42.)

Opinnäytetyönä tekemäni oppaan on tarkoitus olla tukena juuri päivähoidon alkumetreillä. Opas on tarkoitus jakaa vanhemmille jo ennen kotona käytävää keskustelua. Vanhemmat voivat kaikessa rauhassa tutustua oppaaseen ja päivähoitoon liittyviin asioihin ja miettiä valmiiksi mieltä askarruttavia kysymyksiä ennen kotona käytävää aloitekeskustelua. Tällöin vanhemmat tulevat ”tasavertaisempina” mukaan keskusteluun, koska heillä on jo etukäteen jokin käsitys päivähoitoon liittyvistä asioista.

6.2 Lapsen vastaanotto ja tutustumisvaihe

Lapsen hoidon aloittaminen koskee koko perhettä. Kun lapsi aloittaa päivähoiton, hänen koko elämäntilanteensa muuttuu monella tavalla. Lapsi työstää päivittäistä eroa vanhempiin sekä rakentaa uusia ihmissuhteita päivähoitopaikan aikuisten ja lasten kanssa. Työntekijän rooli tässä vaiheessa on hyvin monitasoinen. Toisaalta hän auttaa lasta kestämään eron vanhemmistaan, mutta toisaalta hän auttaa lasta luomaan suhteen aluksi yhteen kasvattajaan ja myöhemmin päivähoitopaikan muihin aikuisiin. (Kaskela & Kekkonen 2006, 43.)

Lapsen päivähoitopaikkaan tutustumiseen kuuluu vanhemman ja lapsen yhteinen tutustumisjakso hoitopaikassa. Tutustumisjakson pituudesta ja sisällöstä on hyvä sopia ja aloituskeskustelussa. On tärkeää säilyttää lapselle jatkuvuuden tunne siten, että siirtyminen kotoa päivähoitopaikkaan tapahtuu vaiheittain ja asteittain. Tutustumiskäynneillä kasvattaja havainnoi lasta sekä kuuntelee vanhempien kertomuksia lapsesta. Tämä auttaa kasvattajaa rakentamaan suhdetta lapseen ja vastaanottamaan lasta päivähoitoon. (Kaskela & Kekkonen 2006, 43.)

Sekä lapsi että vanhempi tarvitsevat myötätuntoista suhtautumista ja kannattelua erokokemuksessa. Lapsen erokokemukseen liittyvät tunteet on hyvä huomioida ja mahdollisuuksien mukaan käsitellä niitä lapsen kanssa. Tunteiden ja tapahtumien ääneen puhuminen ja kertominen lapselle auttaa lasta ymmärtämään ja hallitsemaan omia tunteitaan. Tämän ymmärryksen ja sensitiivisen kasvattajan avulla lapsen on mahdollista kokea turvallisuutta, kiintyä kasvattajaan ja asettua päivähoitopaikkaan. Myös vanhempien kanssa on hyvä puhua lapsen ikävöimisestä. Lapsen ikävöiminen äitiä tai isäänsä kertoo useimmiten lapsen ja vanhemman tärkeästä ja ensisijaisesta suhteesta. Tämä asia on hyvä kertoa myös vanhemmille eroikävässä lohdutukseksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 43.)

Joissakin kunnissa on käytössä omahoitaja järjestelmä. Tämä tarkoittaa sitä, että päivähoidon alussa lapselle nimetään yksi kasvattaja. Omahoitajajärjestelmä auttaa lasta aloitusvaiheessa turvautumaan ja lohduttautumaan juuri tämän kasvattajan lähellä. Vanhemmille järjestely tuo taasen helpotusta, kun he voivat jakaa ajatuksiaan ensisijaisesti yhden kasvattajan kanssa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 44.)

6.3 Päivittäiset kohtaamiset

Yhteinen vuoropuhelu vanhemman, kasvattajan ja lapsen välillä tapahtuu päivittäisissä kohtaamisissa vanhempien tuodessa tai hakiessa lasta. Näihin kohtaamistilanteisiin on tärkeää ottaa myös lapsi mukaan kertomaan päivästä, ajatuksista ja tunteista. Laajemmin lasta koskevista asioista puhutaan erikseen sovituissa palaverissa, esimerkiksi lapsen VASU-keskusteluissa. Kasvattajien ja vanhempien päivittäinen vuoropuhelu rohkaisee keskustelemaan niin helpoista kuin vaikeamistakin asioista. (Kaskela & Kekkonen 2006, 44.)

Vanhemmille on todella tärkeää jakaa ajatuksiaan juuri heidän lapsestaan. Tämän vuoksi kasvattajan myönteinen puhe ja muistelu lapsen päivänselusta ja yhteisistä kokemuksista on erityisen tärkeää. Kasvattajasta jotkut asiat saattavat tuntua jopa tavanomaisilta, mutta vanhemmille tämäkin tieto on hyvin arvokasta. Parhaimmillaan vuoropuhelu päivittäisissä kohtaamisissa on kuulemista puolin ja toisin, lap-

sen aamu- ja iltatarinoiden jakamista, joista syntyy lapsen tuntemus. (Kaskela & Kekkonen 2006, 45.)

6.4 Kasvatuskeskustelut ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Päivittäisten kohtaamisten lisäksi keskeinen kasvatuskumppanuuden toteutumisen areena on vanhempien kanssa käytävät kasvatuskeskustelut. Kasvatuskeskustelut ovat tilanteita, joissa kasvatuskumppanuus joko syvenee entisestään tai estyy. Kasvatuskeskusteluissa käytäntönä on, että vanhempien ja hoito- ja kasvatushenkilöstön kesken käydään ainakin kerran vuodessa tarkempi keskustelu lapsesta ja lapsen varhaiskasvatuksesta. Tarpeen mukaan voidaan käydä useampiakin keskusteluja. Ensimmäinen keskustelu käydään yleensä muutama kuukausi lapsen päivähoiton aloituksesta. Lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelmat ovat korvautuneet nykyisin kunnissa lapsen VASU:a koskevilla keskusteluilla. Lapsikohtainen suunnitelma varhaiskasvatuksesta laaditaan jokaiselle päivähoidossa olevalle lapselle vanhempien kanssa yhteistyössä. Tämän suunnitelman toteutumista arvioidaan säännöllisesti. (Kaskela & Kekkonen 2006, 45.)

Lapsen VASU:ssa luodaan yhteistä todellisuutta ja ymmärrystä lapsesta. VASU:ssa sovitetaan myös yhteen vanhempien ja kasvattajien erilaisia tulkintoja lapsesta. Vanhempien näkemykset oman lapsensa tuntijoina on tärkeää huomioida sekä suunnitelmassa, että myös toiminnan järjestämisessä. VASU:n pohjalta kasvattaja voi toimia johdonmukaisesti ja lapsen yksilölliset tarpeet tiedostaen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 46.)

6.5 Lapsen erityisen tuen tarpeeseen vastaaminen

Kasvatuskumppanuudessa vuoropuhelua käydään perheen kanssa jatkuvasti lapsen jokapäiväisestä elämästä ja varhaiskasvatuksesta. Luottamuksellisen suhteen toteutuessa on paljon helpompaa ottaa puheeksi myös erityistä huomiota vaativat asiat. Erityisen haasteen henkilökunnalle asettaa tilanne, jossa työntekijöiden ja

vanhempien käsitykset yhteistyöstä, kasvatuskäsityksistä, kasvatusmenetelmistä, lapsen hoidon- ja kasvatuksen tarpeista tai perheen ja päivähoidon vastuunjaosta eroavat. Kasvatuskumppanuuden vaalimiseen on kiinnitettävä myös erityistä huomiota silloin, kun lapsen ja perheen elämäntilanne jostakin syystä vaatii tavallista enemmän monipuolisempaa tukea ja apua. Tällaisissa tilanteissa työntekijän on pyrittävä toimimaan niin, että hän ylläpitäisi ja vahvistaisi vanhempien luottamusta henkilöstön taitoon ja kykyyn auttaa lasta ja perhettä. Avoimien kysymysten avulla kasvattaja kutsuu esiin vanhempien omia näkökulmia, ajatuksia ja näkemyksiä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 46 – 47.)

Kasvatuskumppanuuden ylläpitäminen erityisissä tilanteissa voidaan ymmärtää dialogisuutena, molempien osapuolin hämmästyksenä niistä ilmiöistä, joiden edessä syntyy tunne, että kumpikaan ei tiedä. Tällainen hetki, jossa vanhemmat ja kasvattajat ovat epävarmoina tilanteen edessä voi synnyttää korvaamattoman arvokasta yhteistoimintaa. Tämä edellyttää vain sen, että totuus voidaan nähdä avoimena ja päättymättömänä tilana, jossa voi olla levollisena. (Kaskela & Kekkonen 2006, 47-48.)

6.6 Yksikön toiminnan suunnittelu ja arviointi

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa puhutaan vanhempien osallisuudesta yksikön toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa. Tämän mukaan henkilöstö vastaa yksikön VASU:n laatimisesta, vanhemmilla tulee kuitenkin olla mahdollisuus vaikuttaa VASU:n sisältöön ja osallistua sen arviointiin yhdessä muiden vanhempien kanssa. Yksikön VASU olisi koko kasvatusyhteisön yhdessä laatima ja se olisi aktiivisessa käytössä ja sen sisältö perustuneen niin henkilöstön kuin vanhempienkin tiedossa. Näin ollen vanhemmilla olisi henkilöstön kanssa mahdollisuus suunnitella ja arvioida yksikön toimintaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

7 PÄIVÄHOITO-OPPAAN TOTEUTTAMINEN

7.1 Työskentelyn kuvaus

Opinnäytetyöni aihe syntyi omasta kokemuksesta päivähoitoon liittyvien asioiden sekavasta tiedottamisesta ja mielenkiinnosta kasvatus ja perhetyöhön. Maaliskuussa 2008 ajatuksissani alkoi pyöriä toden teolla ajatus jonkinlaisesta oppaasta päivähoidon aloittavien lasten vanhempien tueksi. Otin yhteyttä Vihannin päivähoitotoimistoon ja kyselin tarvetta tällaiselle työlle. Ajatus oppaasta otettiin innolla vastaan ja jätin opinnäytetyöesityksen sosiaalialan koulutusohjelman tiimin hyväksyttäväksi. Esitys opinnäytetyöstä hyväksyttiin tiimissä ja sain ohjaajakseni opettajamme Marja Savolaisen.

Maaliskuun 2008 aikana kävin useita keskusteluja läpi sekä ohjaajani Marja Savolaisen kanssa, että työelämän ohjaajakseni lupautuneen Vihannin perhepäivähoitonoahjaajan Irmeli Pantchevan kanssa. Aloin tutustua tarkemmin aiheeseen liittyvään teoriaan ja hankin kirjallisuutta luettavakseni. Näiden pohjalta tein alustavan toteutussuunnitelman, joka sisälsi perustelujani aiheen valinnalle sekä opinnäytetyön tarkoituksen, keskeiset käsitteet, päivähoito-oppaan alustavan sisällön, aikaisempia vastaavanlaiset opinnäytetöitä sekä aikataulun. Esitin alustavan toteutussuunnitelman aloitusseminaarissa huhtikuussa 2008.

Aloitusseminaarin jälkeen ohjaava-opettajani kehotti minua tekemään kyselyn Vihannin päivähoitolasten vanhemmille, oppaan sisältöön liittyen. Teinkin vapaa-muotoisen kyselyn Vihannin päiväkodille, sekä Onnelan ryhmikseen siitä, mitä tällaisen päivähoito-oppaan olisi hyvä sisältää (LIITE 1). Vanhemmat saivat vastata kyselyyn nimettöminä ja palauttaa vastaukset hoitopaikan eteisessä olevaan laatikkoon. Kyselyjä jaoin kaiken kaikkiaan 20 vanhemmalle ja niihin vastasi 5 vanhemmista. Useissa vastauksista oli paljon samoja ajatuksia, mitä olimme perhepäivähoitonoahjaajan kanssa miettineet. Vastauksien pohjalta nousi kuitenkin myös muutamia uusia ajatuksia oppaasta, joita hyödynsin oppaan sisältöä suunniteltaessa.

Suunnitelmissani oli alun perin, että kirjoitan ensin teoriaosuuden valmiiksi ja sen jälkeen teen itse tuotoksen, eli päivähoito-oppaan. Toisin kuitenkin kävi ja huomasin parhaaksi tavaksi tehdä molempia tuotoksia rintarinnan. Toteutin pääasiassa opasta, mutta koko ajan rinnalla oli teorial tietoa jota työstin ajatuksissani ja välillä myös kirjallisesti. Pidimme useita kertoja työelämänohjaajani kanssa palaveriteita niin puhelimitse kuin kasvotustenkin oppaan tiimoilta. Syksyn aikana Vihannin paikallislehdessä ”Vihannin harjulta” kirjoitettiin tekeillä olevasta päivähoito-oppaasta ja siitä, miten se on yhtenä osana kehittämässä Vihannin päivähoitoa. Lokakuussa 2008 kokoonnuimme opinnäytetyöni väliseminaariin. Tällöin päivähoito-opas oli sisällöltään pientä hiomista vaille valmis ja sain ohjaajaltani vielä muutamia ehdotuksia sen sisällön muuttamiseksi.

Tavoitteenani oli saada opinnäytetyö valmiiksi vuoden sisällä, eli maaliskuuhun 2009. Yllättävän työ/harjoittelu rupeaman vuoksi pienten lasten äitinä aikatauluni ei venynyt enää opinnäytetyön tekoon, joten kevään 2009 ajan aina toukokuulle saakka opinnäytetyöni oli ”jäissä”. Toukokuussa 2009 olin tiiviisti yhteistyössä työelämänohjaajani kanssa ja sain hiottua oppaan ulkoasua myöten valmiiksi. Kesäkuun aikana muokkasin oppaan ulkoasua, lisäsin kuvia ja luetin sen useammalla tuttavallani lävitse. Kesäkuussa 2009 luovutin valmiin oppaan Vihannin päivähoitoon käyttöön. Perhepäivähoidonohjaaja oli todella tyytyväinen lopputulokseen ja oppaan helppoon muokattavuuteen.

Heinäkuussa 2009 päätin rutistaa jo tekeillä olevan opinnäytetyöni raportti osuuden arvioimista vaille valmiiksi. Elokuussa 2009 jätän opinnäytetyöni tarkastettavaksi opinnäytetyöni ohjaajalle ja loppuseminaarin pidän syyskuussa 2009. Päivähoito-opasta tullaan jakamaan heti elokuusta 2009 lähtien päivähoitoon aloittavien lasten vanhemmille aloituskeskustelun yhteydessä. Tämän lisäksi päivähoito-opas tulee saataville internetistä sekä mahdollisesti päivähoitoon yhteistyötahojen toimipisteistä.

7.2 Päivähoito-oppaan toteuttamisen kuvaus

Tavoitteiden mukaisesti pyrin tekemään oppaasta selkeän ja tiivistetyn kokonaisuuden päivähoitoon liittyvistä tärkeimmistä asioista. Kiinnitin huomiota siihen, että opasta on vaivaton päivittää, muokata ja laajentaa. Tämän vuoksi luovutan oppaan myös sähköisenä versiona päivähoitotoimistoon. Ulkoasultaan oppaasta tuli mielestäni siisti ja helppolukuinen. Helppolukuisuuden vuoksi valitsin oppaan fontiksi Ariel 14pt ja riviväliksi 1,5. Otsikoita olen suurentanut ja tummentanut, jotta ne erottuisivat hyvin tekstistä. Oppaassa esitän kaikki sisältöön liittyvät asiat lyhyesti ja yksinkertaisesti. Perhepäivähoidonohjaajan kanssa päätimme alleviivata tärkeimmiksi katsomamme asiat oppaasta, jotta pääasiat olisi helppo poimia oppaasta lyhyelläkin tutustumisella ja sitten myöhemmin tutustua tarkemmin kunkin asian sisältöön. Käyttöön tuleva päivähoito-opas on A5 vihkon mallinen ja siinä on 25 sivua.

Oppaan visuaaliseen ulkoasuun halusin erityisesti kiinnittää huomiota, koska uskon että miellyttävän näköinen opas houkuttelee tutustumaan siihen tarkemmin kuin visuaalisesti hyvin tylsän näköinen opas. Halusin, että opas olisi nimeltäänkin jokin muu kuin vain opas päivähoitoon. Halusin nimen kuvastavan sitä, että opas on luotu juuri vanhempien tueksi päivähoidon aloituksessa, eikä vain ohjeiksi ja säännöiksi mitä päivähoitoon liittyy. Pitkän miettimisen tuloksena oppaan nimeksi tuli: ”Ensiaskleet päivähoitoon, opas vanhemmille”.

Halusin oppaan olevan visuaalisesti miellyttävän näköinen, joten valitsin sitä väreittämään päivähoitolasten tekemiä piirustuksia, joita sain perhepäivähoidonohjaajalta. Lisäksi opasta on väreittämässä muutama Liisa Jouhtenen ottama valokuva päivähoitopaikoista. Oppaan alussa ja lopussa on kaksi runoa, jotka ovat olleet jo pitemmän aikaa ”tunnusrunoina” Vihannin päivähoidon toiminnassa.

7.3 Luotettavuuden arviointi

Mielestäni toiminnallisen opinnäytetyön luotettavuutta arvioitaessa voidaan siihen soveltaa laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen liittyviä kriteerejä. Hanna Vilkan

mukaan yksi luotettavuuden kriteeri laadullisessa tutkimuksessa on tutkija itse ja hänen rehellisyytensä, sillä arvioinnin kohteena on tutkijan tutkimuksessaan tekemät teot, valinnat ja ratkaisut. Vilkan mukaan tutkijan tulee arvioida tutkimuksensa luotettavuutta jokaisen tekemänsä valinnan kohdalla. (Vilkka, 2009, 158-159.)

Päivähoito-oppaan sisältöä miettiessä olen käyttänyt hyväkseni vanhempien ja päivähoitohenkilöstön toiveita oppaan sisällöstä. Päivähoitohenkilöstön ja vanhempien mielipiteiden lisäksi olen myös omakohtaisesti paneutunut työhön monesta eri näkökulmasta. Opinnäytetyön teon aikana olen ollut vanhemman roolissa päivähoitoon asiakkaana sekä päivähoitoon työntekijän roolissa lastentarhanopettajana. Näiden roolien lisäksi olen myös ollut osallisena varhaiskasvatukseen liittyvillä luennoilla ja syventänyt teoria tietämystäni kirjallisuuden avulla. Jokaisessa roolissa toimiessani olen pitänyt silmät ja korvat avoimina ideoille ja ajatuksille oppaan sisällöstä. Päivähoito-opas ei sisällä mitään sattumanvaraisesti valittua tietoa, vaan jokaisesta kohdasta siinä olen keskustellut työelämänohjaajan ja vanhempien kanssa.

Tutkimuksen luotettavuuteen liittyy myös tutkijan kyky punnita vastauksia ja saatata niitä myös teoreettisen tarkastelun tasolle. Tutkijan on kyettävä kertomaan millä perusteella hän esittää tulkintoja ja mihin hän päätelmänsä perustaa. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara, 2007, 228.) Opinnäytetyöni teoriaosuudessa pidin tärkeänä perehtyä yleisellä tasolla yhteiskunnan tarjoamiin päivähoitopalveluihin sekä syvällisemmin kasvatuskumppanuuteen. Opinnäytetyöni teoriaosuudessa käsittelem pääasiassa sitä, miten yhteiskuntamme säätelee lailla ja asetuksilla päivähoitoa. Pidin tärkeänä asiana tutustua tähän tarkemmin, jotta saisin luotettavaa ja ajan tasalla olevaa tietoa päivähoito-oppaaseen.

Perehdyin teoriaosuudessa syvällisemmin kasvatuskumppanuuteen. Yksi tavoitteeni oli oppaan avulla tukea kasvatuskumppanuuden syntyä Vihannin päivähoitossa. Koin erityisen tärkeäksi perehtyä teoriassa kasvatuskumppanuuden periaatteisiin ja kasvatuskumppanuuden polkuun. Teorian avaamisen myötä pystyin paremmin työstämään myös opasta ja sen sisältöä kasvatuskumppanuutta tukevalla tavalla.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamiseen liittyvistä eri vaiheista. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara, 2007, 228.) Opinnäytetyöraportissani tuon esille rehellisesti opinnäytetyön alkutilanteen, tavoitteet, niiden saavuttamisen sekä pyrin kuvaamaan tarkasti auki työskentelyni eri vaiheet. Opinnäytetyöraportti osuudella osoitan luotettavuuteni ja ammatillisen osaamiseni tällaisen oppaan tekemiseen.

8 POHDINTA

8.1 Päivähoito-oppaan arviointi ja tavoitteiden saavuttaminen

Olen tyytyväinen päivähoito-oppaan lopputulokseen. Puolentoista vuoden aikana olen luettanut opasta eri henkilöillä ja muokannut sitä useita kertoja. Vihannin kunnan päivähoidossa on tapahtunut paljon suuria muutoksia viime vuosien ja kuukausien aikana. Jouduin muokkaamaan lukuisia kertoja, lähes valmista opasta, saadakseni siihen ajankohtaista tietoa. Uskon kuitenkin, että lukuisten muokkauksien ja pitkäkestoisen ajatusprosessin jälkeen oppaastani on tullut juuri sellainen, miltä sen alusta asti halusinkin näyttävän ja millaista Vihannin kunnan päivähoitopalvelu tällä hetkellä tarvitsee.

Pyysin muutamalta vanhemmalta sekä päivähoitotoimistosta ja sosiaalitoimistosta kirjallisen palautteen tekemästäni päivähoito-oppaasta (LIITE 2). Vanhemmat olivat tyytyväisiä oppaan sisältöön ja ulkomuotoon. Eräs vanhemmista kirjoitti seuraavanlaisesti: ”Opaslehtinen pitää sisällään laajan ja hyvän katsauksen Vihannin päivähoitojärjestelmään. Oppaasta löytyi lähestulkoon kaikki asiat, mitkä kiinnostavat vanhempia.” Päivähoitotoimistosta tuleva palaute oli myös positiivista, opasta kiiteltiin muun muassa selkeyden-, johdonmukaisuuden- ja perusteellisuuden puolesta. Sosiaalitoimi tekee tiiviisti yhteistyötä päivähoidon kanssa ja sieltä saamani palaute antoi toivoa siitä, että opas tulisi mahdollisesti käyttöön myös päivähoidon yhteistyökumppaneilla. Sosiaalitoimesta saamassani palautteessa lukikin seuraavanlaisesti: ”Opas on erittäin hyvä työväline myös meille. Oppaasta löytyy kaikki olennainen tieto. Hyvänä asiana koetaan myös se, että sosiaalitoimesta voi antaa oppaan vanhemmille tutustumista varten jo ennen yhteyden ottoa päivähoitotoimistoon. Tällöin keskustelu ohjaajan ja vanhempien välillä on tasavertaisempaa.”

Opinnäytetyöni tavoitteiksi muodostui kolme keskeistä asiaa. Ensimmäinen tavoitteeni oli **luoda selkeä ja päivitettävissä oleva opas Vihannin päivähoitoon vanhempien tueksi**. Heleniuksen ym. mukaan päivähoidon aloitukseen liittyy huolta levottomuutta ja syyllisyyttäkin. Lapseen heijastuu hänelle tärkeiden ihmisten hoidon aloitukseen liittämät asenteet, tunteet ja toiminta (Helenius, Karila,

Munter, Mäntynen & Siren-Tiusanen, 2001, 35.) Mielestäni olen onnistunut tavoitteessani, sillä vanhemmilta saadun palautteen mukaan tällainen tekemäni opas on oiva väline vähentämään huolta, levottomuutta ja tietämättömyyttä päivähoidon aloituksessa. Lapsi voi kokea hoidon aloituksen turvalliseksi, kun vanhemmat vievät levollisin ja luottavaisin mielin lapsensa hoitoon. Eräs vanhemmista kirjoittikin oppaan sisällöstä näin: ”Kuin kermana kakun päällä, oli lopussa teksti vanhemmille huomioitavista asioista hoidon alussa. Siinä tulee esille keskeisimmät asiat, mitä noudattamalla saa lapselle aikaan turvallisen hoidonaloituksen”.

Saamani kirjallisen palautteen mukaan opas on selkeä ja houkuttelevan näköinen. Etenkin sisällysluetteloa kehuttiin selkeäksi ja oppaan sisältöä kuvaavaksi. Sainkin mielestäni aikaiseksi tavoitteeni mukaisesti selkeän tiivistetyn kokonaisuuden päivähoitoon liittyvistä tärkeimmistä asioista. Opasta on vaivaton päivittää, muokata ja laajentaa, sillä olen luovuttanut oppaan myös sähköisenä versiona päivähoitotoimistoon.

Toinen tavoitteeni oli **oppaan avulla tukea kasvatuskumppanuutta Vihannin päivähoidossa**. Kuten jo edellä kappaleessa 5 tulikin esille, päivähoidon ydintehäviin kuuluu kaikenlainen vuorovaikutus ja toiminta vanhempien kanssa. (Koivunen 2009, 152-153.) Myöhemmin käytin tästä Kaskelan ja Kekkosen mukaisesti nimitystä kasvatuskumppanuus. Mielestäni kasvatuskumppanuuden tukeminen lähtee heti vanhempien ensimmäisestä yhteydenotosta päivähoitotoimistoon. Kun vanhemmat saavat selkeää informaatiota päivähoidosta, heidän luottamuksensa alkaa kasvaa ja kehittyä päivähoitoa kohtaan, jo ennen kuin lapsi edes aloittaa hoidon. Luvussa 5 käsittelin kasvatuskumppanuuden periaatteita joista yksi on kunnioitus vanhempia kohtaan. Kaskelan ja Kekkosen mukaan, toiselle merkittävien asioiden salaaminen on yksi merkki kunnioituksen ja arvostuksen puutteesta. Kasvatuskumppanuuden periaatteisiin lukeutuu myös ajatus luottamuksesta. Edelleen Kaskelan ja Kekkosen mukaisesti yksi kasvatuskumppanuuden keskeisin tavoite on luoda luottamuksellinen ilmapiiri työntekijöiden ja vanhempien väliselle vuoropuhelulle. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32-40.) Oppaan myötä vanhemmat saavat kokea päivähoidon avoimeksi ja luottamukselliseksi toiminnaksi, jossa mitään tietoa ei haluta salata ja jossa kaikkia vanhempia koskevat samat periaatteet.

Kasvatuskumppanuuden tukeminen toteutuu mielestäni oppaan myötä myös kasvatuskumppanuuden polun (Sivu 18) alussa olevassa tutustumiskäynnissä ja aloituskeskustelussa. Kaskelan ja Kekkosen mukaan aloitekeskustelun tavoitteena on antaa perheelle puheenvuoro ja auttaa vanhempia valmistamaan lasta päivähoiton aloitukseen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41.) Kun vanhemmat saavat rauhasa tutustua oppaaseen, miettiä päivähoitoon liittyviä kysymyksiä ja näin valmistautua tulevaan keskusteluun ovat he mielestäni tasavertaisempina mukana keskustelussa. Vanhemmat voivat kokea päivähoitoon liittyvät asiat läheisemmiksi ja tutummiksi, joista he jo ennalta tietävät jotakin.

Kaskelan ja Kekkosen mukaan erityisen haastavaa henkilökunnalle on toteuttaa kasvatuskumppanuutta silloin, kun työntekijöiden ja vanhempien käsitykset yhteistyöstä, kasvatuskäsityksistä, kasvatusmenetelmistä, lapsen hoidon- ja kasvatuksen tarpeista tai perheen ja päivähoiton vastuunjaosta eroavat. (Kaskela & Kekkonen 2006, 46-47.) Tällaisissa tilanteissa opas on mielestäni arvokas työväline tukemaan kasvatuskumppanuutta. Vanhemmat voivat nähdä oppaasta päivähoitoon liittyvät keskeiset periaatteet. Opasta voidaankin käyttää esimerkiksi pohjana ristiriitatilanteiden selvittämisessä vanhempien kanssa.

Päivähoito-opasta työstäessäni halusin jo työvaiheessa edistää kasvatuskumppanuutta osoittamalla kiinnostukseni myös vanhempien mielipiteisiin oppaan sisältöä kohtaan. Koin todella hyväksi alustavan kyselyn tekemisen vanhemmille, sekä ilmoituksen tekeillä olevasta päivähoito-opaasta kunnan omassa lehdessä. Uskon, että vanhempien luottamus päivähoiton haluun tehdä yhteistyötä lisääntyi edellä mainitsemieni asioiden johdosta.

Kolmas tavoitteeni oli **oppaan avulla antaa yhdenmukaista tietoa päivähoitosta vanhemmille**. Kappaleessa 4 käsittelen Koivusen ajatuksia päivähoiton ydin-tehtävistä. Hänen mukaansa yksi verkostotyön tärkein merkitys on samaa lasta koskevien ristiriitaisten viestien poistuminen ja se että vanhemmat saavat asian-tuntevaa apua ammattilaisilta. (Koivunen 2009, 13-15.) Päivähoito-opasta voitai-siin käyttää uusien työntekijöiden tukena sekä yhteistyötahojen tukena, heidän kohdatessaan vanhempia. Näin ollen päivähoitontyöntekijät ja heidän yhteistyö-kumppaninsa ovat antamassa yhdenmukaista tietoa päivähoitosta vanhemmille.

8.2 Opinnäytetyöprosessin ja oman oppimisen arviointi

Opinnäytetyön aihetta suunnitellessani pidin itsestäänselvyytenä, että teen työn kasvatus- ja perhetyöhön liittyen. Lapseni aloittaessa päivähoiton opinnäytetyöni aihe ikään kuin käveli vastaan. Vihannin kunnassa oli tarvis selkeälle oppaalle, joka tukisi vanhempia päivähoiton aloituksessa. Koska kasvatus ja perhetyö ovat olleet aina lähellä sydäntäni, en empinyt aiheen idean kanssa, vaan päätin kysyä olisiko tällaiselle opinnäytetyölle tarvetta. Koin myös, että opinnäytetyön kautta saisin perehtyä niin käytännössä, kuin teoriassakin siihen mitä päivähoito kokonaisuudessaan pitää sisällään ja miten vanhempien ja kasvattajien välistä yhteistyötä voitaisiin tukea heti ensitapaamisesta lähtien.

Aloitin projektin keväällä 2008 hyvin innostuneena ja valmiina kehittämään Vihannin päivähoitopalvelua. Intoa oppaan työstämiseen lisäsi mahdollisuus käyttää luovuutta ja omakohtaista kokemusta hyväksi. Toiminnallinen opinnäytetyö osoittautui kuitenkin yllättäen paljon haastavammaksi kuin olin odottanut. En voinutkaan tehdä opasta täysin oman mieleni mukaan, vaan huomasin että hyvän lopputuloksen edellytys on yhteistyö niin vanhempien kuin päivähoitohenkilöstönkin kanssa. Suurena haasteena pidin ”kultaisen keskitien” löytämistä useiden eri tahojen odotusten väliltä.

Pidin hyvin tärkeänä asiana opinnäytetyöprosessissani tutustua teoriaan ja etenkin kasvatuskumppanuuteen syvällisesti ennen oppaan työstämistä. Halusin, saada lisää varmuutta omaan ammatilliseen osaamiseeni kirjallisuudesta. Teoriaan tutustuessani sain ideoita ja ajatuksia siitä millä keinoin opas olisi tueksi päivähoitolasien vanhemmille. Käsittelen raporttiosuudessani melko paljon teoriaa ja etenkin kasvatuskumppanuuteen liittyviä asioita. Teorian runsaalla määrällä haluan tuoda esille niin varhaiskasvatukseen liittyvät perusasiat kuin kasvatuskumppanuuden tärkeän merkityksen nykyajan varhaiskasvatuksen työkentällä. Teoria tietämystä oppaan työstämisen pohjalla ei voi vähätellä ja koen, että ne liittyvät toisiinsa lähes erottamattomina. Tämän vuoksi päätin käsitellä teoriaa syvällisemmin myös raportti osuudessani.

Opinnäytetyöprosessin alussa minulla oli vaikeuksia hahmottaa se, miten rajaan teorian ja mitä yleensäkin otan mukaan opinnäytetyöhöni. Alussa tuntui, ettei materiaalia löydy oppaaseen eikä teoriataustaan, mutta pikkuhiljaa aloin kuitenkin löytää kirjallisuutta ja materiaalia. Loppujen lopuksi minulla olikin kotona erilaisia päivähoiton aloitukseen liittyviä lomakkeita, tiedotteita, lakipapereita, hakemuksia ja erilaisia varhaiskasvatukseen liittyviä kirjoja. Tämän sekasorron keskeltä aloin pala palalta kasata opasta ja teoriatietoa. Loppujen lopuksi sain todella miettiä, mikä olisi tarpeellista tietoa opasta varten ja mikä ”ylimääräistä tietoa”.

Oppaan työstämisestä minulla on ollut koko ajan melko selkeä kuva. Välillä olen kokenut hieman turhauttavaksi kirjoittaa ja muokata opasta useita kertoja uudestaan. Uskon kuitenkin, että juuri tämän ansiosta voin nyt olla tyytyväinen lopputulokseen. Projektiluontoisen opinnäytetyöni raportti osuus ei sitä vastoin ole ollut minulle itsestäänselvyys missään vaiheessa. Opinnäytetyöprosessin lähestyessä loppuaan myös raportti osuuden sisältö alkoi selvitä minulle.

Kahden pienen lapsen äitinä olen kokenut alusta alkaen aikatauluissa pysymisen haastavansa. Tämän vuoksi päädyinkin tekemään opinnäytetyön yksin. Ajattelin, että aikatauluja olisi hankala sovittaa kenenkään kanssa. Tavoitteenani oli saada opinnäytetyö valmiiksi maaliskuuhun 2009. Yllättävien elämän muutosten vuoksi en pysynyt aikataulussani vaan työni valmistuminen venyi elokuuhun 2009. Olen kuitenkin kaiken kaikkiaan pysynyt melko hyvin laatimassani aikataulussa.

Uudelleen opinnäytetyöprosessia aloittaessani tekisin laajemman alkukartoituksen vanhemmille oppaan sisällöstä. Tein alkukartoituksen vain kahteen päivähoitoyksikköön, vaikka mahdollisuus olisi ollut tehdä kartoitus kaikkiin Vihannissa oleviin päivähoitoyksiköihin. Lisäksi käyttäisin aikaa enemmän vanhempien motivoimiseen vastata kysymyksiin. Olisin voinut informoida vielä enemmän tekeillä olevasta oppaasta. Opinnäytetyöprosessissani kehittämisen kohteena on myös yhteistyö. Yhteistyö työelämänohjaajan kanssa oli monipuolista, toimivaa ja riittävää. Yhteistyö muun päivähoitohenkilökunnan kanssa jäi hyvin niukaksi oppaan tekemisen tiimoilta. Uskon, että olisin saanut heiltä enemmän ajatuksia oppaan sisällöstä, jos olisin ollut aktiivisemmin heidän kanssaan tekemisissä. Myös yhteistyö ohjaavan opettajan kanssa jäi melko vähäiseksi, sillä opinnäytetyöprosessin aikana olin

äitiyslomalla, harjoittelussa ja kesälomalla. Uskon, että ohjaavan opettajan kanssa tehtävän tiiviimmän yhteistyön myötä olisin saanut enemmän ammattimaista ohjausta ja tukea opinnäytetyöprosessissani.

Koko opinnäytetyöprosessin ajan olen kokenut työn teon mielenkiintoisena ja haastavana. Opinnäytetyön teon myötä koen saaneeni tietämystä varhaiskasvatuksesta ja etenkin päivähoidosta sekä vanhemmuuden tukemisesta. Saamani tietämys lisää itsevarmuutta tulevaisuudessa työskennellessäni kasvatus- ja perhetyössä. Opinnäytetyöprosessi on avartanut näkemystäni juuri sosionomin mahdollisuuksiin varhaiskasvatuksen työkentällä. Sosionomina varhaiskasvatuksen työkentällä minulla on vahvuudet perhelähtöiseen työtapaan sekä tietämystä ja halua tukea vanhemmuutta heti ensitapaamisesta lähtien. Tehdessäni opinnäytetyötä, olen saanut myös tutustua projektiluontoiseen työtapaan. Jos tulevaisuudessa saisin mahdollisuuden työskennellä jonkin projektin parissa, en epäilisi ottaa vastaan haastetta.

8.3 Johtopäätökset ja kehittämishaasteet

Opinnäytetyöprosessin alusta lähtien päivähoito-opas koettiin tarpeelliseksi Vihannin kunnassa. Päivähoidon aloitukseen liittyvää tietoa oli runsaasti, mutta vanhemmat kaipasivat yhtä selkeää opasta, jossa olisi kaikki tarvittava tieto yhdessä paketissa. Vihannin kunnan päivähoitotyöntekijät olivat myös sitä mieltä, että oppaan kokoaminen olisi hyödyllistä niin vanhempien kuin työntekijöidenkin näkökulmasta. Toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena tein päivähoito-oppaan vastaamaan näihin tarpeisiin. Mielestäni opas on selkeä, helposti päivitettävissä oleva ja sisältää kaiken oleellisen informaation päivähoidon aloitukseen liittyen. Vanhemmilta saamani kirjallisen ja suullisen palautteen mukaan päivähoito-opas on tarpeellinen ja selkeä paketti. Päivähoidon työntekijät sekä päivähoidon yhteistyökumppanit ovat myös tyytyväisiä päivähoito-oppaaseen.

Vanhemmilta saamani palautteen mukaan päivähoito-oppaaseen olisi voinut vielä lisätä lyhyen katsauksen päivähoitolasten keskuudessa esiintyviin tyypillisempiin sairauksiin sekä selvityksen siitä, milloin lapsen voi tuoda hoitoon kunkin sairau-

den jälkeen. Lisäksi vanhemmat toivoivat tarkempaa tietoa siitä, miten esiopetukseen ilmoittaudutaan ja sisältykö hoitomaksuihin myös tutustumiskäynnit päivähoitopaikassa. Päivähoito-opasta kehitettäessä olisi mielestäni hyvä huomioida myös nämä seikat sisällössä.

Päivähoito-oppaan suurimpia kehittämishaasteita on mielestäni se, että opasta päivitetäisiin pari kertaa vuodessa ja se vakiintuisi käyttöön Vihannin kunnan päivähoidossa. Opasta on alettu jakaa kaikille vanhemmille, joiden lapset aloittavat päivähoidon. Toivon, että tämä perinne säilyy ja jokainen päivähoidon aloittava perhe saa hoidon aloituksen tueksi oppaan vielä vuosienkin päästä. Kehittämishaasteisiini kuuluu myös vuoden päästä tehtävä kysely vanhemmille siitä, onko opas vastannut tarpeisiin ja miten sitä olisi hyvä kehittää. Yksi mahdollisuus olisi myös kehittää jokaiseen päivähoitoyksikköön oma opas. Pohjana voisi olla tekemäni päivähoito-opas ja siihen lisättäisiin jokaisen yksikön omia tarkennettuja piirteitä.

Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen opinnäytetyöprosessiini ja etenkin tuotokseeni päivähoito-oppaaseen. Uskon vahvasti siihen, että opinnäytetyöstäni tulee olemaan hyötyä etenkin päivähoitolasten vanhemmille, mutta myös päivähoidon työntekijöille sekä heidän yhteistyökumppaneilleen. Tekemäni opas on vielä melko harvinainen lähikunnissamme, joten uskon että opas voisi olla mallina myös muille kunnille, joilla tällaista opasta ei ole vielä käytössä.

LÄHTEET

Painetut lähteet

Helenius, A. & Karila, K. & Munter, H. & Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. 2001. Pienet päivähoidossa. Alle kolivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY.

Hirsijärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Helsinki: Tammi.

Kemppinen, P. & Rouvinen-Kemppinen, K. 2004. Lasten kasvatuksen aarrearkku. Vantaa: Kannustusvalmennus P&K. Oy.

Koivunen, P. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kaskela, M & Kekkonen, M. 2007. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. –Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilka, H. 2009. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Painamattomat lähteet

Erkkilä, R. 2007. Asiakastyytyväisyyskysely Kannuksen päivähoidosta. Opinnäytetyö. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma.

Herranen-Somero, K. 2008. Varhaiskasvatuksen työmenetelmät. Luentomuistiinpanot. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö.

Hietasarka, S. 2004. Näin meillä Nokelassa, tietopaketti Nokelan päiväkodin lasten vanhemmille. Opinnäytetyö. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma

Hyvärinen, K. & Iisakkila, L. 2001. "...Lapsen kasvot sen kertovat..." Vanhempien tyytyväisyys päivähoidon palveluihin Haapavedellä ja Sievissä. Opinnäytetyö. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Tekniikan ja sosiaalialan koulutusohjelma.

Pirttilahti, S. & Törmänen, M. 2007. Lapsiperheiden palveluopas sosiaali- ja terveyspalveluista Haapajärven kaupungissa. Opinnäytetyö. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma

Yppärilä, M. 2008. Vanhempien tyytyväisyys päivähoitopalveluihin Oulaisissa. Opinnäytetyö. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma.

Sähköinen julkaisu

Laki lasten päivähoidosta 1973. Annettu 19.1.1973/36. Valtion säädöstietopankki. 2007. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>.
Luettu 28.7.2009.

Terveys- ja hyvinvoinninlaitos. 2009. Päivähoito. Saatavissa:
<http://varttua.stakes.fi/FI/Varhaiskasvatuspalvelut/paivahoito/paivahoito.htm> .
Luettu 28.7.2009.

Vantaan kaupunki. 2009. Lasten päivähoito ja varhaiskasvatuspalvelut Vantaalla. Pdf-tiedosto. Saatavissa:
http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;135;137;216;6245;6260 .
Luettu 8.3.2009

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet, toinen tarkistettu painos 2005. Saatavissa: <http://varttua.stakes.fi/NR/rdonlyres/DD04983E-D154-4FE4-90A1-E2690175BE26/0/vasu.pdf> . Luettu: 13.4.2009.

Vihannin kunta 2009. Kehityskuva. Pdf-tiedosto. Saatavissa:

www.vihanti.fi/showattachment.asp?ID=25986&DocID . Luettu: 28.8.2009

Vihannin kunta. Päivähoitotilastot. Luettu 4.8.2009.

LIITE 1

Hyvät vanhemmat!

Olen sosionomiopiskelija Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyönä päivähoito-opasta päivähoidon aloittavien lasten vanhemmille, jotta oppaasta tulisi hyödyllinen ja tarpeita vastaava tarvitsen teidän vanhempien apua.

Pyydän teitä kirjaamaan ylös ajatuksia seuraavista:

- a) Mitä tietoa päivähoidosta jätite kaipaamaan, kun lapsenne aloitti päivähoi-

- b) Minkä tiedon koetta olevan tarpeellista ja hyödyllistä lapsen päivähoiton alkumetreillä?

Olen todella kiitollinen, jos vastaatte kyselyyni ja näin ollen osaltanne kehittäte Vi-
hannin päivähoitopalveluja. Vastaukset voit jättää nimettömänä ja ne käsitellään
täysin luottamuksellisesti. Vastauksianne ei julkaista missään vaiheessa, vaan
käytän niitä ainoastaan opinnäytetyössäni alkukartoituksen tekemiseen. Palautta-
kaa vastaukset päivähoitopaikkanne eteisessä olevaan laatikkoon 30.9.2008
mennessä. Kiitos!

Ystävällisin terveisin: Marjukka Launonen

LIITE 2

Hei!

Olen sosionomiopiskelija Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulusta. Tein opin-
näytetyönä ”Ensiaskleet päivähoitoon” –oppaan vanhemmille. Opas on tarkoitettu
tukemaan vanhempia päivähoiton aloituksessa sekä vahvistamaan vanhempien
ja päivähoitohenkilökunnan yhteistyötä. **Toivon, että tutustuisitte oppaaseen ja
kertoisitte mielipiteenne siitä minulle.**

Terveisin: Marjukka Launonen